

Д. Пузіков, кандидат педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу інновацій та стратегій розвитку освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

УРАХУВАННЯ ПРОГНОЗНОГО ФОНУ В ПРОЦЕСІ СТВОРЕННЯ ПРОГНОЗНИХ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ ЗАКЛАДІВ СИСТЕМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Забезпечення ефективного функціонування і розвитку сучасного конкурентоспроможного закладу загальної середньої освіти в умовах його автономізації та громадсько-державного управління ним, упровадження педагогіки соціального партнерства передбачає розроблення його педагогічним колективом низки управлінських і методичних документів, що визначатимуть його діяльність у середньо- і довгостроковій перспективі. До цих документів необхідно віднести концепцію та програму розвитку школи, її освітню програму, що корелюватимуть із моделлю розвитку закладу освіти, котра схематично зображуватиме головні ідеї та цілі, викладені в цих документах [2]. Ці розробки можна створити за допомогою традиційних методів цілепокладання, планування діяльності закладу загальної середньої освіти. Однак постає питання ефективності таких планів, можливості забезпечення за їх допомогою інтенсивного, інноваційного розвитку закладу освіти в умовах змін вітчизняного освітнього простору, соціально-економічних змін, процесу євроінтеграції України [3]. Отже, постає необхідність пошуку/розроблення та застосування новітніх засобів, одними з найперспективніших серед яких, на нашу думку, є методики освітньо-педагогічного прогнозування розвитку школи [1].

Освітньо-педагогічне прогнозування розвитку закладу загальної середньої освіти передбачає розроблення освітніх прогнозів розвитку школи з урахуванням (на основі) прогнозів розвитку соціальної системи, з якою вона інтегрована [5]. Тобто з урахуванням прогнозного фону розвитку закладу загальної середньої освіти (за І.В. Бестужевим-Ладою, це сукупність умов і чинників, зовнішніх щодо об'єкта прогнозування, однак істотних для завдань прогнозу) [4].

До чинників прогнозного фону розвитку закладу загальної середньої освіти можна віднести як стандартні (науково-технічні, демографічні, економічні, соціологічні, соціокультурні, організаційно-політичні, міжнародні), що виділені І.В. Бестужевим-Ладою, так і низку специфічних чинників [4]. Крізь ці специфічні чинники проходитиме й переломлюватиметься, з ними взаємодіятиме вплив деяких із наведених вище стандартних груп чинників, перш ніж безпосередньо чи опосередковано позначитися на розвитку школи. До специфічних чинників прогнозного фону розвитку школи можна, на нашу думку, віднести чинники, що породжує вся система загальної середньої освіти, регіон і певна громада.

Отже, чинники прогнозного фону відіграють важливу роль у розробленні концепції та програми розвитку закладу загальної середньої освіти.

Методика визначення прогнозного фону розвитку закладу загальної середньої освіти є інструментом прогностичної діяльності (передбачає застосування сукупності послідовних процедур і прийомів), що застосовується для визначення й вимірювання впливу зазначених вище стандартних і специфічних зовнішніх чинників на розвиток закладу системи загальної середньої освіти. Методика охоплюватиме декілька послідовних етапів, тотожних тим, що виділено О.О. Прохоренком для методики експертного опитування щодо визначення впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на розвиток загальної середньої освіти України.

Варто відзначити, що ця методика може розглядатися як Для розроблення конкретних прогнозних сценаріїв розвитку системи загальної середньої освіти України побудовано пошукову прогностичну модель розвитку зазначеної системи. Структура цієї моделі охоплює декілька складників, а саме: прогнозну інформацію про стан системи загальної середньої освіти; цілі (спрямованість) її розвитку; внутрішні (профільні) й зовнішні (фонові) чинники, які на неї впливають; самі прогнозні сценарії розвитку системи загальної середньої освіти, як результат якісного пошукового аналізу зазначених вище структурних складників.

У ході дослідження за допомогою моделі розроблено чотири прогнозних сценарії розвитку системи загальної середньої освіти України, а саме:

оптимістичний сценарій передбачає оптимальне поєднання внутрішніх і зовнішніх умов розвитку системи загальної середньої освіти, що забезпечить позитивні тенденції розвитку цієї системи, помітне

Теорія і методика формування громадянської компетентності старшокласників

зростання якості загальної середньої освіти впродовж подальших п'яти років, реалізацією стратегічних цілей Концепції «Нової української школи»;

песимістичний сценарій передбачає погіршення якості загальної середньої освіти в Україні (особливо в «неелітних» міських і сільських школах) упродовж подальших п'яти років унаслідок посилення негативних тенденцій її розвитку, зумовлених у т.ч. можливим згортанням, різким сповільненням або провалом освітньої реформи;

перший реалістичний сценарій (негативний зовнішні умови/позитивний внутрішній вплив) передбачає поступове покращення якості загальної середньої освіти в Україні впродовж подальших п'яти років, зменшення відмінностей в якості освіти «елітних» і «неелітних», сільських і міських шкіл унаслідок їх активізації, успішної адаптації цих закладів до нових правових й організаційних умов функціонування системи загальної середньої освіти, породжених освітньою реформою. Сценарій не передбачає суттєвого збільшення фінансування закладів системи загальної середньої освіти, позитивні зміни продукуватимуться завдяки ефективнішій реалізації потенціалу закладів освіти;

другий реалістичний сценарій (позитивні зовнішні умови/негативний внутрішній вплив) передбачає повільне й постове покращення якості загальної середньої освіти в Україні впродовж подальших п'яти років унаслідок збільшення фінансування закладів освіти, посиленої уваги до них органів влади й громадськості. Однак сприятливий зовнішній вплив може не забезпечити здійснення всіх очікуваних внутрішніх змін у школах, отже, не дасть змогу реалізувати поставлену мету повною мірою.

Література

1. Пузіков Д.О. Методика підготовки суб'єктів освітньої діяльності до застосування теоретичної моделі прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Д.О. Пузіков. // Український педагогічний журнал. - 2018. - № 2. - С 75-82.
2. Пузіков Д.О. Модель прогнозування розвитку загальноосвітнього навчального закладу в системі внутрішньошкільної методичної роботи / Д.О. Пузіков // Український педагогічний журнал. - 2016. - № 4. - С 86 - 93.
3. Пузіков Д.О. Теоретична модель прогнозування розвитку загальної середньої освіти / Д.О. Пузіков. // Український педагогічний журнал. - 2017. - № 4. - С. 128- 137.
4. Рабочая книга по прогнозированию / Редкол. : И.В. Бестужев-Лада (отв. ред.). - М. : Мысль, 1982.-430 с.

Теорія і методика формування громадянської компетентності старшокласників

5. Топузів О.М. Педагогічна прогностика: теоретико-методична основа прогнозування розвитку педагогічних наук і педагогічної практики / О.М. Топузів // Рідна школа. - 2014. - № 7. - С. 32 - 38.